

TÜRKİYE-MOLDOVA İŞ KONSEYİ
TÜRKİYE-GAGAVUZ YERİ YATIRIM
FIRSATLARI TOPLANTISI

25 Şubat 2021, 14.00
Zoom Online Video Konferans Sistemi

TÜRKİYE-MOLDOVA İŞ KONSEYİ

TÜRKİYE-GAGAVUZ YERİ YATIRIM FIRSATLARI TOPLANTISI

25 Şubat 2021 | Zoom Online Video Konferans Sistemi

Moderatör

- **SİNAN BORA**
Türkiye – Moldova İş Konseyi Başkanı

Konuşmacılar

- **NAİL OLPAK**
DEİK Başkanı
- **DMITRI CROITOR**
Moldova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi
- **HALİL GÜROL SÖKMENSÜER**
T.C. Kışinev Büyükelçisi
- **IRINA VLAH**
Gagavuz Yeri Başkanı
- **SEMION GURAN**
Gagavuzya Yatırım Ajansı Uzmanı
- **HASAN BABALI**
T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, Analist

Katılımcı Sayısı: 55

TOPLANTI NOTU

Türkiye-Gagavuz Yeri Yatırım Fırsatları Toplantısı, 25 Şubat 2021 tarihinde DEİK Türkiye-Moldova İş Konseyi Başkanı Sayın Sinan Bora moderatörlüğünde, Gagavuz Yeri Devlet Başkanı İrina Vlah, DEİK Başkanı Sayın Nail Olpak, T.C. Kışinev Büyükelçisi Sayın Halil Gürol Sökmensüer, Moldova Ankara Büyükelçisi Sayın Dmitri Croitor, Gagavuz Yeri Yatırım Ajansı Finans Uzmanı Semion Guran ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi Analisti Hasan Babalı'nın katılımıyla çevrim içi düzenlendi.

İki ülke iş insanları, ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinin katıldığı online etkinlikte, açış konuşmalarının ardından Gagavuz Yeri ve Türkiye yatırım fırsatlarına yönelik bilgilendirici sunumlar yapıldı.

SİNAN BORA

Türkiye – Moldova İş Konseyi Başkanı

2020 yılında zorlu geçen bu süreçte bile etkinliklerimizi sürdürmeye devam ederek, Türkiye - Moldova Gagavuz Yeri ilişkilerini geliştirmek için elimizden gelen gayreti hep birlikte gösterdik. İlişkilerimizin daha da güçlenerek devam edeceğine de inanıyoruz.

Bizler de Türkiye-Moldova İş Konseyi olarak iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve derinleştirilmesi amacıyla her türlü bilgilendirme, yeni iş birliği fırsatlarını destekleyecek toplantılar ve faaliyetler gerçekleştirmekteyiz.

Son yıllarda Türkiye ile Moldova arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler giderek genişlemekte ve birçok alanda stratejik ortaklıklarımız da sürmekte. Halihazırda ilişkilerimizi güçlendirmeye katkı sağlayan STA gibi birçok anlaşmamız var. Bugünkü toplantımız kapsamında gerçekleştirilecek sunumlarda iki ülkenin yatırım konusunda sunduğu fırsatları da detaylıca göreceğiz.

Bir konuya özellikle dikkat çekmek istiyorum; Gagavuz soydaşlarımızın Türkiye ve Moldova arasında bir dostluk köprüsü olduğu ve bu bağlamda, Türkiye ve Gagavuzya arasında da gerek ekonomik ve gerekse sosyal ilişkiler daha da gelişecek ve bunun için elimizden gelen bütün çalışmalara katkı sunacağız ve günden güne dayanışmamızın daha da perçinleşeceğine inanıyorum.

NAİL OLPAK

DEİK Başkanı

Bugün değerli soydaşlarımız, Gagavuzya'nın değerli iş dünyası temsilcileriyle birlikteyiz. Biliyorsunuz, geçtiğimiz Haziran ayında Türkiye-Moldova Interconnected Business toplantımızı gerçekleştirmiştik. İnanıyorum ki, bugünkü buluşmamız karşılıklı ticaretimizi, iş birliklerimizi ve yatırımlarımızı artırmak üzere yeni adımlar atmamıza olanaklar sağlayacak. Gagavuz Özerk Yeri'nde geçtiğimiz Ağustos'ta, Dışişleri Bakanımız Mevlüt Çavuşoğlu'nun katılımıyla açılan Komrat Başkonsolosluğumuz için tekrardan hayırlı olsun dileklerimi sunuyorum. Bu konsolosluğun bölgedeki ilk ve tek Başkonsolosluk olma özelliği göstermesi bizler için gurur vericidir.

Gagavuzyalı dostlarımız, "Dost hem kardaş zorlukta tanınêrlar" diye bir atasözü kullanırlar. Bizde de, bu atasözü "Dost kara günde belli olur" haliyle kullanılır. İki dost Türkiye ve Gagavuzya'nın değerli iş dünyası temsilcileri olarak, şartlar ne olursa olsun küresel salgınla gelen süreçte olduğu gibi her zaman birbirimizin destekçisiyiz. Bu süreçte ülkemizin TİKA ile Türk Kızılay aracılığıyla Gagavuz kardeşlerimize gıda ve tıbbi malzeme yardımı yapması ve Gagavuz dostlarımızın Başkent Komrat'a Cumhurbaşkanımız Sn. Recep Tayyip Erdoğan'ın adını taşıyan bir mesleki eğitim külliyesi inşa etmesi bunun en önemli göstergeleri. Dostluğumuz ve kardeşliğimiz ekonomik ilişkilerimize de yansıyor. Cumhurbaşkanımızın belirlediği 2 milyar \$'lık ticaret hacmine ulaşmak için canla başla çalışıyoruz. Bu noktada, kısaca iki ülke arasındaki ekonomik iş birliklerimizi geliştirmenin önünü açacak bazı tespit ve önerilerimi sizlerle paylaşmak isterim.

- Gagavuz halkının ana dili olan Gagavuz Türkçesi sayesinde önemli bir avantaj elde eden Türk firmalar, ayrıca uygun maliyetli ve yetiştirilmiş iş gücü, vergi kolaylıkları, bölgenin AB pazarlarına yakınlığı, liberal yatırım mevzuatı ve Tür-

kiye ile Moldova arasında yürürlükte olan Serbest Ticaret Anlaşması (STA)'nın sunduğu kolaylıklardan da yararlanma olanağı bulunuyor. İş dünyamızın bu fırsatlardan yararlanması önemlidir.

- Gagavuzya ekonomisinde tarım ve tarıma dayalı sanayi ağırlıklı olduğu için; sektörde ileri teknolojilerin kullanımı, depolama ve muhafaza tesisleri kurulumu, pazarlama ve diğer birçok alanda önemli iş birlikleri gerçekleştirebiliriz.
- Uluslararası kuruluşların sağladığı fonlarla finanse edilecek altyapı yenileme çalışmalarında kendilerini dünya çapında ispatlamış Türk müteahhitlerimiz ve teknik müşavirlik firmalarımız önemli rol üstlenebilirler.

Sözlerime son vermeden Covid-19 ile birlikte hayatımıza giren bazı kavramlardan söz etmek istiyorum. Bu süreçte üzerinde çokça durduğumuz kavramlardan uzaktan çalışma, sosyal mesafe gibi kavramlar elbette önemli; ama iş dünyası açısından yeterli değildir. İnsanoğlunun karşılaştığı zorluk karşısında çözüm geliştirerek adapte olma yeteneği ile, bizler de sürece hızla adapte olduğumuz, hayatlarımızı bu çerçevede sürdürdüğümüz bir süreci hep birlikte tecrübe ediyoruz. Bu tecrübenin neticesinde de hayatımıza yeni kavramlar girdi. İş dünyası açısından değerlendirdiğimizde dijital teknolojiler ve yapay zeka hızlı bir şekilde iş yapma modelimizin merkezinde yer aldı. Globalleşme iş dünyasında çok konuştuğumuz bir kavramdı. Ama biz glokalleşmeyi de konuşmaya başladık. Globalleşme ve yerelleşmenin karışımı olan terim Covid-19'la birlikte daha fazla gündemimize girdi.

İş hayatlarımızda, rekabetçilikte, ölçek ekonomisinin tek kaynağa bağlı olmanın riskleri de getirdiğini ve kaynak çeşitliğinin önemini daha net anladık. Bir başka konu; lojistikte, uzaklık ve yakınlık kavramlarının yanında “ulaşılabilirlik” kavramı ortaya çıktı. Hizmet ya da ürünün sizin çok yakınıınızda olması ona ulaşabilir olduğunuz anlamını taşıyor. Demek ki, hayatımızın dizaynını buna göre yapacağız. Ve bir diğer konu ise, tedarik zinciri. Bu kavram iş dünyasının vazgeçilmez kavramlarından birisi. Hayatımızın merkezinde bu kadar önemli bir şekilde yer aldığı da tecrübe etmiş durumdayız. Son olarak da “güven” kelimesine vurgu yapmak istiyorum.

146 İş Konseyiyle faaliyet gösteren DEİK'in başkanı olarak, katıldığım programlar veya sohbetlerde zaman zaman hangi sektörlerin hangi ülkelerin bu süreçten kazanarak veya kaybederek çıkacağı gibi sorulara cevap vermek kolay olmuyor ama bir gerçek var. Ülke, firma ya da sektör ayırımı yapmadan, tedarik zincirini koparmadan ayakta kalanlar ve muhataplarına güven duygusunu daha iyi verebilenler, zannederim ki sürecin kazananları oluyor ve olacak. Genel itibariyle baktığımızda, bu dönemi bu ana kavramlar üzerinde, orta ve uzun vadede değerlendirmenin önemli olacağını düşünüyorum. Tedarik zincirini en aktif şekilde sürdürerek, ticaret ve yatırım ilişkilerimiz ile ortaklıklarımızı daha fazla artırmak için, zaman kaybetmeden yol alacağımıza inanarak; katılan herkese teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

DMITRI CROITOR

Moldova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

Bugün toplantımızı, Gagavuz Yeri Başkanı Sayın İrina Vlah'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği iki günlük ziyaretin akabinde gerçekleştiriyoruz. 23 Şubat 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan ile yapılan görüşme, Türkiye ile Moldova arasındaki stratejik ortaklığın göstergesidir. Salgın ile mücadele sürecinde ülkemize yardım sağlayan ilk ülkelerden biri Türkiye oldu.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan aşı konusunda ülkemize yardım etmeye hazır olduğunu açıkladı. Moldova Cumhurbaşkanı Maia Sandu'yu Türkiye'ye davet etti. Bu olay, ülkelerimizin stratejik ortak olduğunu göstermektedir. Geçen yıl salgına rağmen Türkiye ile ticaretimiz yüzde 2,9 oranında düşerek, 560 milyon dolar olarak gerçekleşti. Bu rakamların 1 milyar dolara çıkarılması bizim görevimiz.

Diğer stratejik hedefimiz ise Moldova'nın her serbest ekonomik bölgesine büyük Türk firmasını çekmektir. Moldova'da 43 tane serbest ekonomi bölgesi var. Onların 3'ü Gagavuzya'da bulunuyor. Bu konuda gerçekten DEİK'e güveniyoruz. Bu vesileyle DEİK Türkiye-Moldova İş Konseyinin tüm üyelerine teşekkür etmek istiyorum. Özellikle İş Konseyi Başkanı Sinan Bora ve Yürütme Kurulu Üyesi Cahit Urfan'a da ayrıca teşekkürlerini iletiyorum, pandemi döneminde Moldova'ya ziyaret gerçekleştirdiler. Moldova'da iş yapmanın avantajları hakkında geçtiğimiz aylarda sizlerle bilgiler paylaşmıştık. Bugün ise toplantımızda sizlerle ortak tarih, ortak dilimiz ve ortak geleneklerimizin olduğu Gagavuzya'da yatırım yapma fırsatları özelinde bilgiler paylaşacağız. 2021 yılı Yunus Emre yılı olması sebebiyle, konuşmamı da büyük şair Yunus Emre'nin sözleri ile bitirmek istiyorum. "Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım. Sevelim, sevilelim, dünya kimseye kalmaz."

HALİL GÜROL SÖKMENSÜER

T.C. Kişinev Büyükelçisi

Geçen yıl Haziran ayında yine çevrim içi ortamda düzenlenen Türkiye-Moldova İş Konseyi Toplantısı vesilesiyle bir araya gelmiştik. Bugün de “Türkiye-Gagavuz Özerk Yeri (GY) Yatırım Fırsatları” konulu toplantıya katılmaktan memnuniyet duyuyorum. Pandemi nedeniyle her ne kadar fiziki olarak bir araya gelemesek de, dijital ortamda da ilişkilerin geliştirilebileceğini bu toplantı vesilesiyle bir kez daha görüyoruz. Bu çerçevede, başta DEİK olmak üzere toplantının organizasyonunda emeği geçen herkese teşekkür ederim. Bu tür toplantıların düzenli olacak yapılmasının ekonomik ve ticari ilişkilerimize katkıda bulunacağına inanıyorum. Her ne kadar ortak sınırimız olmasa da, Moldova’yı komşumuz olarak görüyoruz ve bunu her düzeyde, her vesile ile dile getiriyoruz.

Geçmişten gelen ortak kültürel ve tarihi bağlarımız, Moldova ile yıllardır sürdürdüğümüz bu dostane ilişkilerin temel dayanağını oluşturmaktadır. Cumhurbaşkanımızın Moldova’yı ziyaretleri vesilesiyle 2018 yılında tesis ettiğimiz stratejik ortaklık ise bu ilişkileri taçlandırmıştır. Moldova’nın asli bir parçası olan, soydaşlarımızın yaşadığı Gagavuz Yeri de, dostluk ilişkilerimizin en özel ve temel bir unsurunu teşkil etmektedir. Her ne kadar 2020 yılında pandeminin ve Moldova’da yaşanan kuraklığın etkisiyle ticaret hacmimizde geçici nitelikte düşüş kaydedilse de, ülkemiz Moldova’nın en çok ticaret yaptığı ülkeler arasında 7. sırada yer almaktadır. Her krizin beraberinde fırsatlar getirdiği bilinmektedir. Pandemi krizi de içinde fırsatlar barındırmaktadır. Bunlardan istifade etmeli ve potansiyelimizi tam olarak gerçekleştirmek için önümüzdeki dönemi iyi değerlendirmeliyiz. Ortak gayemiz olan 1 milyar Dolarlık ticaret hacmi hedefine ancak bu şekilde ulaşabiliriz. Türkiye ile Moldova arasındaki sağlam hukuki temeller, ekonomik işbirliğimizin ilerletilmesi için gerekli zemini sağlamaktadır. Söz konusu hukuki temeller arasında başlıca olarak Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması, Çifte Vergilendirme-

nin Önlenmesi Anlaşması ile Serbest Ticaret Anlaşması yer almaktadır. Ülkemiz ile Moldova arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği 2016 yılına kıyasla, ticaret hacmimiz (pandemi öncesi) 2019 yılı itibarıyla %73 oranında, pandeminin vuku bulduğu 2020 yılı itibarıyla ise %68 oranında artış göstermiştir. Türkiye ile Gagavuz Yeri arasındaki ikili ticari ilişkilere baktığımızda ise, toplam ihracatın dörtte birinin, ithalatın ise neredeyse yarısının Türkiye ile gerçekleştirildiği görülmektedir. 2020 yılı itibarıyla ticaret hacmimiz yaklaşık 66,5 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

Gagavuz Yeri ile ticari ilişkilerimizin Türk iş insanlarımızın bölgede gerçekleştireceği yatırımlarla daha da artacağına ve derinleşeceğine inanıyorum. Türk yatırımcılar nitelikli iş gücü, avantajlı coğrafi konumu, Gagavuz Türkçesi ile konuşulması, kimlikle seyahat imkânı gibi nedenlerle bölgeye büyük ilgi göstermektedirler. Nitekim, bugüne kadar GY'de tarımsal ürün işlenmesi ve konserve edilmesi, ekmek ve unlu mamullerin üretimi, elektrik enerjisi üretimi, inşaat, yol yapımı, tekstil, sebze ve meyve, gıda ürünleri ticareti, yazılım geliştirme ve bilgi teknolojisi gibi birçok farklı alanda Türk sermayeli 95 firma kurulmuştur. Söz konusu firmalardan bir tanesi, dört fabrikası ve hâlihazırdaki 1600 çalışanıyla 20 yılı aşkın süredir GY'de faaliyet gösteren Asena Tekstil'dir. Gagauzya'daki en büyük Türk yatırımı olan Asena Tekstil bizi gururlandırmaktadır.

Ayrıca, hepimizin bildiği gibi, malların üretim sürecinden pazara ulaşmasını kolaylaştıran temel taşlardan biri altyapıdır. Şu anda GY'in yollarını yapan, yine bir Türk firması olan Onur Taahhüt'tür. Firma, Gagauzya'nın dışa açılmasına dolaylı olarak katkı sağlayacaktır. Arzumuz ve çabamız, Türk firmalarınca yapılacak benzer yatırımların Moldova'da ve özellikle GY'de artmasıdır. Müreffeh ve kalkınmış bir GY için gayret göstermeyi ve yatırımcılarımızı bu bölgede yatırım yapmaya teşvik etmeyi sürdüreceğiz. Gagauzya bu şekilde istikrarlı bir ekonomik yapıya kavuşabilir, bölge nüfusunun dış göçler nedeniyle azalmasının önüne bu şekilde geçilebilir. Diğer taraftan, güvenilir bir hukuk ve yargı sistemi ile istikrarlı ve teşvik edici bir yönetim hayati öneme sahiptir. Yatırımcılarımızın karşılaştığı çeşitli sorunların zamanlıca çözülmesi, bölgeye yatırım yapmak isteyen diğer iş insanlarımız için bir emsal teşkil edecek ve daha fazla yatırımcımız bölgeye gelmek isteyecektir. Türk iş insanlarının sosyal sorumluluklarının bilincinde davranmaları da, bizim için ayrı bir memnuniyet ve gurur vesilesi olmaktadır. Nitekim, Dışişleri Bakanımız Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun geçtiğimiz Ağustos ayında Moldova'ya gerçekleştirdikleri ziyaret vesilesiyle yatırımcılarımızın (Yeşim Tekstil ve Summa) katkılarıyla temin

edilen bir miktar dizüstü bilgisayar ve tableti beraberinde getirmişti. Bunlar hem Gagauz makamlarına, hem de Moldova merkezi makamlarına tarafımızca teslim edilmişti [GY: 90 tablet ve 17 dizüstü bilgisayar; Moldova: 151 tablet ve 16 dizüstü bilgisayar].

Sayın Bakanımızın ziyaretlerinin akabinde, Moldova’da faaliyette bulunan yatırımcılarımızı uzaktan eğitime ilave katkılarda bulunmaları için teşvik ettik. Bu sayede, Gagauz makamları ile Moldova merkezi makamlarına bir miktar dizüstü bilgisayar ve tablet daha temin etme fırsatını bulduk. Geleceğimizin mimarı çocuklarımızın, gençlerimizin eğitim faaliyetlerinden mahrum kalmamaları adına yardımda bulunabilmiş olmaktan memnuniyet duyuyoruz. Bu vesileyle katkıda bulunan tüm iş insanlarımıza buradan bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca, Moldova’nın kalkınmasına katkıda bulunmak ve soydaşlarımızın yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla kalkınma yardımlarında bulunmaktayız. Türkiye’nin Moldova’daki resmi kalkınma yardımları toplam 80 milyon Dolara ulaşmıştır. Bu çerçevede, Gagauzya’da bugüne dek hastane, kreş, huzurevi, gençlik merkezi, kültür evi gibi büyük çaplı projeler gerçekleştirdik. Gençlik ve Spor Bakanlığımızın desteğiyle inşa edilen Komrat Spor Kompleksi neredeyse tamamlanmıştır. Ayrıca, Recep Tayyip Erdoğan Eğitim Külliyesi projesi de en kısa sürede hayata geçirmeyi hedeflediğimiz bir diğer projemizdir. Külliye hem nitelikli teknik elemanlar, hem de iyi üniversitelere öğrenci gönderebilecek potansiyelde öğrenciler yetiştirmek suretiyle Gagauzya’nın beşeri sermayesine önemli bir katkıda bulunacaktır. Komrat Başkonsolosumuz Hasan Akdoğan da bugün bizimle beraber. Bu vesileyle, geçtiğimiz Ağustos ayında açılışı yapılan Başkonsolosluğumuz ile Gagauzya’daki firmalarımıza her türlü desteği sağlayabilecek bir Türk misyonunun artık mevcut olduğunu hatırlatmak isterim. Başkonsolosluğumuzun, Gagavuz Yeri’ne yapılacak yatırımların artmasına önemli katkılarda bulunacağına inanıyorum.

Türk yatırımları ve yatırımcılarının desteklenmesi konusunda her zaman iyi niyetle çaba gösteren, kolaylık sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen Başkan İrina Vlah’a teşekkürlerimi sunuyorum. Sayın İrina Vlah, bu hafta başında Türkiye’ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi ve Sayın Bakanımız ile Sayın TİKA Başkanımızla görüştü. Temaslarımızın bu sıklığı, her iki tarafın ilişkilere atfettiği özel önemin sarih bir göstergesidir. Bugün gerçekleştirdiğimiz etkinliğin tüm katılımcılar için faydalı ve verimli olmasını umut ediyor, etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum ve çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

IRINA VLAH

Gagavuz Yeri Başkanı

Türkiye'ye gerçekleştirdiğim iki günlük ziyaretten yeni döndüm, bu süreçte verimli görüşmeler gerçekleştirdik. Türkiye ile ortak projeler yapmayı istiyoruz. Özellikle son 20 yıldır Türkiye her zaman bizim yanımızdaydı. İyi günde, kötü günde Türkiye bizi hiçbir zaman yalnız bırakmadı. Türkiye, her bir köyde her bir kasabada bir çok proje gerçekleştirdi. Kültür evi, kreşler, hastaneler ve daha bir çok proje. Fakat tek bir eksik var, onu da beraber çözebileceğimize inanıyorum. Bu problem ise istihdam; bizim insanlarımızın Gagavuzya'da veya Moldova'da yaşaması lazım, aile bütünlüğünü korumak için bu topraklarda yaşamak önemli. Fakat bunun sağlanabilmesi için de istihdam ortamının olması gerekmektedir. Bu nedenle sizlerden beklentimiz; gelip buralarda yatırım yapmanız. Türk iş insanlarını Moldova'yı, Gagavuzya'yı görmeye davet ediyorum, gelip buraları görüp, yatırım imkanlarını değerlendirmelerini istiyorum. Bu yatırımlar bizim de ekonomik kalkınmamıza destek sağlayacaktır.

Elbette bu kısa zamanda gerçekleşecek birşey değil, zamana ihtiyacımız var. Gagavuzya sizlerin de bildiği gibi Moldova'nın bir parçası ve bizler Moldova Hükümeti, Cumhurbaşkanı ve Parlementosu ile birlikte çalışıyoruz. Pandemi ile geçen bu zor yılda kim yanımızda oldu hepimiz gördük. Türkiye'den de güzel haberlerle geldim. Yakın zaman da Türkiye'den Moldova'ya aşı gelecek, Türkiye her zaman olduğu gibi bu konuda da yine yanımızda oldu.

Biz adım adım ileri gidiyoruz. Her yıl birkaç program gerçekleştiriyoruz ve bu projelerimizin bir kısmını da Türk soydaşlarımızla beraber yapmak istiyoruz. Moldova Türkiye Büyükelçisi Dmitri Croitor çok başarılı bir şekilde ülkemizi anlatıyor ve Moldova'yı temsil ediyor. Kendisinin özverili çalışmalarından gurur duyuyoruz. Ayrıca, DEİK Türkiye-Moldova İş Konseyi Başkanı Sinan Bora'ya da teşekkür

etmek istiyorum. Kendileri Moldova’da bir çok proje gerçekleştirdi. Türk iş insanlarının Gagavuzya’da yatırım yapması, iş yerleri açmalarını bekliyoruz. Gagavuz dilinin Türkiye Türkçesine çok yakın olması önemli bir avantaj, küçük bir toprağa sahibiz ama insanlarımız çalışkandır. Bunun yanı sıra, bölgenin AB pazarlarına yakınlığı da, yatırımcılara yine büyük bir imkan sunmaktadır.

T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın talimatıyla Gagavuzya’da eğitim ve sağlık alanında projeler gerçekleştirildi. Yeni proje ise eğitim külliyesi, bu çok önemli bir proje. Biz bu külliyede endüstrü koleji açmayı düşünüyoruz.

Pandemi sonrasında Türk iş insanlarını mutlaka Gagavuzya’ya bekliyoruz. Bu değerli toplantıyı düzenleyen ve katılan herkese teşekkür ederim.

SEMION GURAN

Gagavuzya Yatırım Ajansı Uzmanı

Moldova'nın güneyinde yer alan Gagavuzya Özerk Bölgesi'nin başkenti Komrat'tır. Gagavuzya'nın ana dili Gagavuzcadır ve halkımız çok dilli olup, Rusça, Rumance ve Türkçe konuşmaktadır. Bölgenin doğal kaynakları yoktur ama temel değerimiz halkımızdır. Aktif iş gücümüz 82 bin kişidir, istihdam oranı ise %42'dir. Koronavirüs sebebi ile yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın bir kısmı ülkeye geri dönerek iş aramaktadırlar bunun ile birlikte iş gücümüzün yatırımcılar için büyük bir potansiyel olduğunu düşünüyoruz. Bölgedeki en büyük iş veren otomotiv sektöründe faaliyet yürüten Japon şirketi Fujikura, Komrat Serbest Bölge'de yerleşiktir, yaklaşık 1000 çalışanı mevcuttur.

Gagavuzya'da Neden Yatırım Yapmalı?

- Çok dilli ve eğitimli insan gücü,
- Özel yasa statüsüne sahip,
- Gagavuzya Özerk Bölge Yatırım Kanunu kapsamında spesifik teşviklere sahip,
- Serbest Ekonomik Bölge,
- Yatırımcılara özel yaklaşım,
- Gelişmiş iletişim alt yapısı,
- Uygun maliyetli iş gücü.

Gagavuzya Teşvik ve Sübvansiyonları

Gagavuzya'da faaliyet gösteren tüzel kişiler, iş yeri sübvansiyonlarından faydalanabilirler. İş yeri yaratma sübvansiyonundan sorumlu olan makam Gagavuzya Bakanlık Komitesidir. Yerel hükümetimiz ayrıca Greenfield projelerine yapılan sermaye yatırımının %30'unu karşılamaktadır. Proje başı sübvansiyon 250.000

euro ile sınırlıdır. Gagavuzya Özerk Bölgesi, Moldova'nın sanayi bölgesi olma potansiyeline sahiptir.

Yerel hükümetimiz çift mesleki programlar dahil olmak üzere eğitime büyük önem vermektedir. Bu kapsamda, eğitim için ilk 3 ay maaşın %50'sine kadar sübvansiyon sunmaktadır. Moldova Teknik Üniversitesi'nde elektronik ve mikroelektronik, bilgi ve iletişim teknolojileri, bilgisayar ve makine mühendisliği ve benzeri bölümlerde eğitim gören 50 başarılı öğrencinin yıllık öğrenim masrafları karşılanmaktadır.

Gagavuzya'nın Yatırım Teşvik Ettiği Öncelikli Sektörler

İmalat sanayi: otomotiv bileşenleri, elektronik, giyim ve tekstil, makine yapımı ve metal işleme.

Ticari dış kaynak kullanımı: çağrı merkezleri, veri kaydı, CRM, müşteri hizmetleri, BT destek hizmetleri.

Tarım, gıda işleme ve çiftlik hayvanları yetiştirme: konserve fabrikaları, süt ürünleri, çiftlikler.

Gagavuzya'da Serbest Ekonomik Bölgeler

Greenfield: Gagavuzya'da yatırım projeleri için 110 hektarın üzerinde ücretsiz inşa edilebilir alan mevcuttur.

Brownfield: Greenfield yanı sıra yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapıya sahip yenilenmiş endüstriyel tesisler olan 3700 m2 alan bulunmaktadır.

Gagavuzya'da Eğitim

Komrat Devlet Üniversitesi, kolejler, meslek yüksek okulları, meslek eğitim merkezleri bulunmaktadır. Eğitim alanında Türkiye tarafından desteklenen ve TİKA tarafından uygulanan Recep Tayyip Erdoğan Endüstri Koleji projesi başladı.

Gagavuzya Yatırım Ajansı

Gagavuzya Yatırım Ajansı, 2019 yılında kurulan, kar amacı gütmeyen ve resmi bir kurumdur. Gagavuzya Bakanlar Komitesi politikalarını uygulamaktadır. Ajansımız, yatırımcılara bilgi desteği ve sektörel bilgi aktarımı da dahil olmak üzere; yatırım öncesi ve sonrasını kapsayan tüm aşamalarda tam destek sunmaktadır.

HASAN BABALI

T.C. Cumhurbaşkanlığı
Yatırım Ofisi, Analist

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan talimatlarıyla kurulan T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, Türkiye'deki yatırım imkanlarını tanıtılması, yatırımcıların çekilmesi ve ilgili bilgilerin aktarılmasına ilişkin olarak kurulmuş bir ofistir.

Neden Türkiye'ye yatırım yapmalısınız?

- Güçlü ve sürekli büyüyen ekonomi,
- Sürekli gelişen iç pazar,
- Ülkenin coğrafi konumu,
- 83 milyon nüfus,
- Yüksek kalifiyeli iş gücü,
- Düşük maliyet,
- Sürekli reformların yapılması,
- İş yapma ortamının elverişli olması,
- Teşvikler,
- AR-GE çalışmaları için gerekli ekosistem ve imkanların sunulması

Güçlü makroekonomi, temel devlet finans sisteminin yönetimi ile ilgilidir. Enflasyonun düşmesini sağlayan bir modeldir. Sürekli ve sürdürülebilir bir gelişim iç pazarın oluşmasını, ihracat imkanlarının oluşması ve özel sektörün gelişmesine neden olmuştur. Bu sayede Türkiye'de ihracat artıp, ithalat düşmüştür. Türkiye'de ki tüketim gücü gittikçe artmaktadır. Mesela 2002 yılında ortalama gelir 10.685 ABD Doları iken 2019 yılında 28.518 ABD dolara ulaşmıştır. 2002 yılında 4.6 milyon olan binek araç sayısı, 2020 yılında 13.1 milyon araç sayısına ulaşmıştır. Binek araçlara olan ihtiyaç artışı ile ilgili Cumhurbaşkanımız tarafından milli araç üretimi kararı alınmıştır. Üretilcek TOGG isimli elektrikli araçlarda modern teknoloji

kullanılacaktır. Önümüzdeki yılın sonunda ilk aracın hazır olması planlanmaktadır. Demografik göstergelerimiz de oldukça olumlu ve bu ekonomik gelişimimize katkı sağlamaktadır. Ülkede ortalama yaş 32 ve nüfusun çoğu çalışan nüfus olduğu için ekonomimize olumlu etkisi olmaktadır. Toplam nüfusumuz 83.6 milyondur. 1 milyondan fazla nüfusa sahip 20 büyük şehrimiz vardır. Bu da ülkemizde sanayinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin eğitim sistemi, yüksek kalitede iş gücü ortaya çıkarıyor ve gelen talepleri karşılayabiliyor. Serbest Ticaret Anlaşmamız, Avrupa Birliği ve 23 ülke ile aramızda olan anlaşmalar 1 milyar tüketiciye ulaşma demektir (Avrupa, Orta doğu ve Afrika 'da bulunan tüketiciler). Coğrafi olarak değerlendirdiğimizde ise Türkiye'nin konumu, yatırımcıların ürünlerini dünyanın en büyük pazarlarına satma imkanı sağlamaktadır. Bu Türk Hava Yolları (THY) ile de mümkündür. Dünyanın 255 noktasına toplam 122 ülkeye uçan THY, küçük ve büyük ölçekli yük taşımacılığı gerçekleştirmektedir.

Türk ürünlerinin ihracatı gün geçtikçe artmakta olup, ülke ekonomisini güçlendirmekte ve iç pazarı büyütmektedir. Türkiye'de hükümet tarafından reformlar yapılıyor ve yatırımlar için daha iyi bir ekosistem kuruluyor. Yabancı yatırımlarla ilgili ve verilen teşviklerle ilgili yeni kararlar alınıyor. Devlet tarafından verilen teşvikler ve muafiyetler yabancı yatırımları ülkemize çekiyor. Vergiler azaltılıyor, teşvikler artırılıyor, Ar-Ge yapılması ve ekipman yenilenmesi için teşvikler sunuluyor. Türkiye'de şirket açmak isterseniz bütün süreç sadece 7 gün sürmektedir. Bunun dışında, Türkiye ile imzalanmış ikili sözleşmeler kapsamında, vergi muafiyeti veya vergi indirimi bulunmaktadır. Devlet tarafından verilen ek desteklerden biri de Ar-Ge desteğidir. Ülkemizdeki Ar-Ge merkezleri de gün geçtikçe artmaktadır. Ar-Ge Merkezlerinde yapılan çalışmalar daha sonra üretimde kullanılmaktadır. Toyota, Honda, Fiat, Renault, Ford, Huawei ve Bosch gibi firmalar Türkiye'de Ar-ge çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

Ülkemizde sağlık sistemi ise oldukça güçlü ve güvenilirdir. Bugün ise pandemi ile başarılı bir şekilde mücadele ediyoruz. Son iki yılda ülkemizde 12 tane hastane inşa edildi. 10 büyük hastanenin daha inşası devam etmektedir. Türkiye otomotiv sektöründe dünyada 15. sırada yer almaktadır. Ayrıca beyaz eşya, savunma sanayi, uzay ve havacılık, enerji ve gıda sanayisinde de daha da çok büyüyoruz. Yatırımcılar için sunulan destekler, yatırımlara da olumlu etkiler sağlıyor.

TÜRKİYE-MOLDOVA İŞ KONSEYİ

**TÜRKİYE-GAGAVUZ YERİ
YATIRIM FIRSATLARI TOPLANTISI**

NAİL OLPAK

DEİK Başkanı

CANER ÇOLAK

Genel Sekreter

BARKAN ÖZGÜR

Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı

NURENGİZ EŞKİ

Bölge Direktörü

Tel: + 90 212 339 50 54

E-Posta: neski@deik.org.tr;
avrasyabolgesi@deik.org.tr

ELNUR OSMANOV

İş Konseyi Koordinatörü

Tel: + 90 212 339 50 67

E-Posta: eosmanov@deik.org.tr;
avrasyabolgesi@deik.org.tr

TUĞBA BAL BAHAR

İş Konseyi Koordinatörü

Tel: + 90 212 339 50 55

E-Posta: tbal@deik.org.tr;
avrasyabolgesi@deik.org.tr

ALPEREN AY

İş Konseyi Koordinatörü

Tel: + 90 212 339 50 59

E-Posta: aay@deik.org.tr;
avrasyabolgesi@deik.org.tr

**Semineri izlemek için lütfen
tıklayınız.**

**DEİK üyeliği için lütfen
tıklayınız.**

